

Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях

У навчальному посібнику окреслені основні принципи домедичної допомоги постраждалим при надзвичайних ситуаціях. Навчальний посібник створено у відповідності до програми підготовки студентів, що навчаються за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» та може бути використаний при самостійній підготовці до практичних занять студентами-ерготерапевтами та іншими студентами, які вивчають дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях» в системі підготовки офіцерів запасу в галузі знань охорони здоров'я.

В посібнику розглянуті питання, що стосуються алгоритмів надання домедичної допомоги постраждалим в надзвичайних ситуаціях, медичного оснащення, яке використовується на домедичному етапі та даються базові поняття з організації надання медичної допомоги в Україні.

**ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА
В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ
СИТУАЦІЯХ ТА МЕДИЧНИЙ
ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК**

Видавничий дім
«С К І Ф»
Київ – 2023

УДК 614.885(075.8)

Д 66

Домедична допомога в екстремальних ситуаціях та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях. Навчальний посібник. / Гринзовський А.М., Волянський П.Б., Калашченко С.І. та ін. — Київ: Вид. дім «СКІФ», 2023. — 216 с.

ISBN 978-966-570-845-2

У навчальному посібнику окреслені основні принципи домедичної допомоги постраждалим при надзвичайних ситуаціях. Навчальний посібник створено у відповідності до програми підготовки студентів, що навчаються за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» та може бути використаний при самостійній підготовці до практичних занять студентами-ерготерапевтами та іншими студентами, які вивчають дисципліни «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях» в системі підготовки офіцерів запасу в галузі знань охорони здоров'я.

В посібнику розглянуті питання, що стосуються алгоритмів надання домедичної допомоги постраждалим в надзвичайних ситуаціях, медичного оснащення, яке використовується на домедичному етапі та даються базові поняття з організації надання медичної допомоги в Україні.

УДК 614.885(075.8)

ISBN 978-966-570-845-2

ЗМІСТ

Тема № 1 ПЕРВИННИЙ ОГЛЯД ПОСТРАЖДАЛОГО (Гринзовський А.М., Калашченко С.І., Гур'єв С.О., Кушнір В.А., Бойко Ю.М.)	16
Тема 2 КРОВОТЕЧІ І МЕТОДИ ЇХ ЗУПИНКИ (Калашченко С.І., Кушнір В.А., Гринзовський А.М., Бойко Ю.М., Гур'єв С.О., Стополянський О.В.)	35
Тема 3 ПОРУШЕННЯ ПРОХІДНОСТІ ДИХАЛЬНИХ ШЛЯХІВ. ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА (Гринзовський А.М., Кушнір В.А., Калашченко С.І., Гур'єв С.О., Бойко Ю.М., Цимбалістова Т.В.)	47
Тема 4 ВИДИ УШКОДЖЕНЬ В БОЙОВИХ І НЕ БОЙОВИХ УМОВАХ (Гринзовський А.М., Калашченко С.І., Гур'єв С.О., Бойко Ю.М., Загороднюк К.Ю., Цимбалістова Т.В.)	66
Тема 5 ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПРИ ПОРАНЕННЯХ, ПЕРЕЛОМАХ, ВИВИХАХ, РОЗТЯГАХ (Гур'єв С.О., Калашченко С.І., Кушнір В.А., Бойко Ю.М., Загороднюк К.Ю., Цимбалістова Т.В.)	80
Тема 6 НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ТЕРМІЧНИХ УРАЖЕННЯХ (Калашченко С.І., Бойко Ю.М., Загороднюк К.Ю., Цимбалістова Т.В.)	91
Тема 7 ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПРИ НАЙПОШИРЕНІШИХ НЕВІДКЛАДНИХ СТАНАХ (Калашченко С.І., Бойко Ю.М., Загороднюк К.Ю., Цимбалістова Т.В.)	102
Тема 8 НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ХІМІЧНИХ УРАЖЕННЯХ (Гринзовський А.М., Калашченко С.І., Бойко Ю.М., Загороднюк К.Ю., Цимбалістова Т.В., Стополянський О.В.)	109
Тема 9 ЗАСОБИ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ. ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА (Гринзовський А.М., Калашченко С.І., Цимбалістова Т.В., Стополянський О.В.)	118
Тема 10 ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЇ ВІД НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ (Волянський П.Б., Гринзовський А.М.)	128
Тема 11 МЕДИЧНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ (Волянський П.Б., Гринзовський А.М., Калашченко С.І., Цимбалістова Т.В.)	147
Тема 12 СУЧАСНА СИСТЕМА ЛІКУВАЛЬНО-ЕВАКУАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (Гринзовський А.М., Волянський П.Б., Калашченко С.І., Гур'єв С.О., Кушнір В.А., Цимбалістова Т.В., Загороднюк К.Ю.)	155
Тема 13 МЕДИЧНЕ СОРТУВАННЯ ПРИ ВИНИКНЕННІ МАСОВИХ САНІТАРНИХ ВТРАТ (Волянський П.Б., Гринзовський А.М., Калашченко С.І., Гур'єв С.О., Бойко Ю.М., Загороднюк К.Ю., Цимбалістова Т.В.)	166
Тема 14 ОРГАНІЗАЦІЯ САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНОГО І ПРОТИЕПІДЕМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТРАЖДАЛОГО НАСЕЛЕННЯ (Волянський П.Б., Черненко Л.М., Гринзовський А.М., Дема О.В., Загороднюк К.Ю., Туманова Т.О., Бевз Р.Т., Шевчук К.В., Стополянський О.В.)	181

Тема 15 МЕДИЧНИЙ, БІОЛОГІЧНИЙ ТА ПРОТИРАДІАЦІЙНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ (Гринзовський А.М., Волянський П.Б., Калашченко С.І., Дема О.В., Загороднюк К.Ю., Черненко Л.М., Туманова Т.О., Бевз Р.Т., Мельник В.Г.)	193
Тема 16 ПОВЕДІНКА ЛЮДЕЙ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ І БОЙОВИХ УМОВАХ (Гринзовський А.М., Волянський П.Б., Калашченко С.І., Кушнір В.А.)	201
Тема 17 БОЙОВИЙ СТРЕС: ОЗНАКИ, ПРОФІЛАКТИКА, МЕДИЧНА ДОПОМОГА, ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ (Калашченко С.І., Кушнір В.А., Волянський П.Б., Гринзовський А.М.)	208

Вступ

Програма вивчення розділу «Військово-орієнтованих модулів» підготовки офіцерів запасу, що вивчаються на першому році навчання примірного навчального плану (2018 р.) підготовки фахівців першого (освітньо-професійного) рівня модуль «Домедична допомога та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях», що складається із двох змістовних модулів «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях» та «Медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях», складена відповідно до Стандарту вищої освіти України галузі знань 22 «Охорона здоров'я», примірного навчального плану підготовки фахівців першого (освітньо-професійного) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у вищих навчальних закладах МОЗ України за спеціальностями 227 Фізична терапія. Ерготерапія кваліфікації освітньої «Бакалавр фізичної реабілітації, ерготерапії», кваліфікації професійної «Фахівець з фізичної терапії» від 26.07.2016, наказу МОН України №943 від 16.10.2009 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи»; Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 683 від 05.06.2013 зі змінами «Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації»; Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України 15.04.2014.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 1201 «Медицина»	Нормативна дисципліна
	Напрямок підготовки 1201 «Медицина»	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 7.12010001 – «Фізична терапія. Ерготерапія»	Рік підготовки
Індивідуальне науково-дослідне завдання – «Індивідуальна дослідна робота студента»		1-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 90		1-й 2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 50 самостійної роботи студента – 40	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Бакалавр»	Лекції
		0 год.
		Практичні, семінарські
		50 год.
		Лабораторні
		0 год.
		Самостійна робота
		40 год.
		Індивідуальні завдання:
		0 год.
Вид контролю:		
-		

Опис програми. Програма вивчення розділу «Військово-орієнтованих модулів» підготовки офіцерів запасу медичної служби, що вивчаються на першому році навчання примірного навчального плану (2018 р.) підготовки фахівців першого (освітньо-професійного) рівня (далі – Програма), модуль «Домедична допомога та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях» призначена для вищих медичних закладів освіти України у відповідності до вимог організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження студента необхідного для засвоєння дисциплін і базується на положеннях Закону України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. № 5081-VI та адаптована до вимог Постанови Верховної Ради України від 17.04.2014 р. «Про додаткові заходи для зміцнення обороноздатності України», наказу Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я та Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби» від 29.06.2016 р. № 322/631/709, Програми військової підготовки громадян затвердженої у Міністерстві оборони України 30.09.2016 р., Інструкції щодо оцінювання діяльності студента в умовах впровадження Європейської кредитно-

трансферної системи організації процесу і виконується кафедрами медицини катастроф та військової медицини.

Предметом вивчення Програми є невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи, а саме надавати долікарську допомогу в загрозованих для життя станах.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення модуля «Домедична допомога та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях» спеціальностей 227 Фізична терапія. Ерготерапія, кваліфікації освітньої «Бакалавр фізичної терапії, ерготерапії», кваліфікації професійної «Фахівець з фізичної терапії» здійснюється на 1 році навчання та базується:

а) на вивченні студентами навчальних дисциплін блоків гуманітарної, соціально-економічної і природничо-наукової підготовок та предметів професійної підготовки навчання та інтегрується з цими дисциплінами;

б) закладає основи теоретичних знань та практичних навичок з організації і проведення лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів, у тому числі з організації надання домедичної допомоги та первинної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру та бойових умовах.

Програма структурована двома змістовними модулями: «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях» та «Медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях». Обсяг навчального навантаження студентів описаний у кредитах ECTS залікових кредитах, що зараховуються студентам при успішному засвоєнні теоретичних знань і практичних навичок.

Основними видами навчальних занять з дисципліни є практичні заняття та самостійна робота студентів з тематики програми.

Модуль розділу «Військово-орієнтованих модулів» підготовки офіцерів запасу медичної служби, що вивчаються на першому році навчання примірного навчального плану (2018 р.) підготовки фахівців першого (освітньо-професійного) рівня, а саме, «Домедична допомога та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях» містить основоположні знання та практичні навички для подальшого вивчення розділу «Військова підготовка» «Програми військової підготовки громадян», у тому числі: загальновійськова підготовка та методика роботи з особовим складом; загальна тактика; організація медичного забезпечення військ (сил); військова токсикологія, радіологія і медичний захист; долікарська допомога у невідкладних станах та патологічних процесах в організмі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання Програми – кінцеві цілі встановлюються на основі Стандарту підготовки лікаря за фахом відповідно і є основою для побудови змісту навчальних дисциплін.

Опис цілей сформульований через вміння у вигляді цільових завдань (дій). На підставі кінцевих цілей розділу сформульовані конкретні цілі у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни, а саме:

- 1.2. В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:
- для змістовного модулю «Домедична допомога в екстремальних ситуаціях»:
 - вміти надавати домедичну допомогу постраждалим за умов надзвичайних ситуацій мирного часу і в бойових умовах;
 - визначити основні принципи оцінки стану постраждалих при надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру і в бойових умовах;
 - оволодіти навичками надання домедичної допомоги постраждалим і пораненим при основних невідкладних станах.
 - для змістовного модулю «Медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях»:
 - проводити заходи організації медичного забезпечення в умовах надзвичайного стану;
 - планувати заходи організації та управління діяльністю військового лікаря при виникненні надзвичайної ситуації природного чи техногенного характеру;
 - засвоїти організацію і порядок проведення лікувально-евакуаційних заходів серед цивільного населення і військ в залежності від масштабу та характеру санітарних втрат у військах та серед населення;
 - вміти правильно оцінити психологічний стан людей, що постраждали внаслідок надзвичайної ситуації, та вміти надати домедичну допомогу.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами

компетентностей:

- *інтегральна*: Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог. Здатність особистості до організації інтегрального гуманітарного освітнього простору, формування єдиного образу культури або цілісної картини світу.

- *загальні*: Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. Здатність до здійснення саморегуляції, ведення здорового способу життя, здатність до адаптації та дії в новій ситуації. Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

- *спеціальні (фахові, предметні)*: Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів. Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги. Навички надання екстреної медичної допомоги.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
Бакалавр фізичної реабілітації здатний вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з порушеннями функцій органів та систем, насамперед, опорно-рухового апарату, нервової, серцево-судинної та дихальної систем із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, педагогічних наук в умовах комплексності та невизначеності.					
Загальні компетентності					
1.	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання.	Вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності.	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, що їх обґрунтовують до фахівців та нефахівців	Відповісти за прийняття рішень у складних умовах
2.	Здатність до здійснення саморегуляції, ведення здорового способу життя, здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	Знати способи саморегуляції, ведення здорового життя.	Вміти застосувати засоби саморегуляції, вміти вести здоровий спосіб життя та пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності.	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення результату.	Нести відповідальність за здоровий спосіб життя та своєчасне використання методів саморегуляції
3.	Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної	Використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації

	взаємодії		роботи		
4.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим	Знати способи аналізу, синтезу та подальшого сучасного навчання	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані рішення, вміти придбати сучасні знання	Встановлювати і відповідні зв'язки для досягнення цілей	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань
5.	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків	Встановлювати і міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків	Відповісти за якісне виконання поставлених завдань
6.	8. Здатність навчатися, здійснювати особистий професійний розвиток та впроваджувати знання у практичну діяльність.	Знати методи пошуку навчальних ресурсів та баз даних, принципів навчання; мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання.	Вміти оцінювати себе критично; вибирати навчальні ресурси; критично аналізувати існуючу реабілітаційну практику, опираючись на сучасні наукові дані; застосовувати знання на практиці, розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності.	Користуватися засобами комунікації; зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців та нефахівців; вивчати досвід колег.	Самостійно вибирати оптимальні навчальні ресурси та впроваджувати сучасні наукові дані у практичну діяльність; відповідати за професійний розвиток, професійно навчатися з високим рівнем автономності.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
1.	Здатність до проведення лікувально-евакуаційних	Знати етапи медичної евакуації в умовах надзвичайної	Вміти організувати та виконувати медичні заходи під час	Встановлювати зв'язок з відповідними посадовими особами для	Нести відповідальність за своєчасне та якісне

	заходів	ситуації, у т.ч. у польових умовах. Знати систему лікувально-евакуаційного забезпечення. Знати принципи організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення та військовослужбовців. Знати систему оповіщення населення в умовах надзвичайних ситуації. Знати методичні настанови щодо дій лікаря під час розгортання етапів медичної евакуації	розгортання етапів медичної евакуації в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. у польових умовах	забезпечення умов щодо виконання етапів медичної евакуації	виконання медичних обов'язків під час розгортання етапів медичної евакуації в умовах надзвичайної ситуації та воєнного стану
2.	Здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги	Знати законодавчу базу щодо надання екстреної медичної допомоги, зокрема закон України «Про екстрену медичну допомогу». Мати спеціалізовані знання про невідкладні стани людини; принципи надання екстреної медичної допомоги	Вміти визначити невідкладні стани; принципи та тактику надання екстреної медичної допомоги; провести організаційні та діагностичні заходи спрямовані на рятування та збереження життя людини.	Обгрунтовано формулювати та довести до пацієнта чи його законного представника необхідність надання невідкладної допомоги та отримати згоду на медичне втручання	Нести відповідальність за правильність визначення невідкладного стану, ступеню його важкості та тактики надання екстреної медичної допомоги
3.	Навички надання екстреної медичної	Мати спеціалізовані знання про будову тіла	Вміти надавати екстрену медичне	Пояснити необхідність дотримання правильного	Нести відповідальність за своєчасність

	допомоги	людини, її органів та систем; алгоритми надання екстреної медичної допомоги при невідкладних станах (за списком 3).	допомогу при невідкладному стані.	проведення лікувальних заходів екстреної медичної допомоги.	та якість надання екстреної медичної допомоги.
4.	Навички виконання медичних маніпуляцій	Мати спеціалізовані знання про людину, її органи та системи; знання алгоритмів виконання медичних маніпуляцій (за списком 5)	Вміти виконувати медичні маніпуляції.	Обгрунтовано формувати та донести до пацієнта, фахівців висновки щодо необхідності проведення медичних маніпуляцій (за списком 5)	Нести відповідальність за якість виконання медичних маніпуляцій (за списком 5)
5.	Здатність пояснити медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії, ерготерапії..	Знати основи патології, патофізіології, соціології, психології, педагогіки, фізичної реабілітації; ерготерапії; взаємозв'язок і взаємовплив фізичної, когнітивної, емоційної, соціальної та культурної сфер.	Вміння інтегрувати знання про патологічні процеси та спричинені ними розлади, що стосуються стану конкретного пацієнта/клієнта.	Встановлювати міждисциплінарні зв'язки для досягнення цілей; спілкуватися вербально та невербально.	Відповідальні о відноситися до поширення та трактування інформації від фахівців медичної, соціальної, педагогічної, психологічної сфери.
6.	Здатність провадити для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії,	Знати Закони України про охорону здоров'я, етичний кодекс, нормативні документи, що регламентують професійну діяльність; принцип отримання згоди пацієнта/клієнта	Вміти виявляти фактичний і потенційний ризик, небезпеку для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця, відповідним чином реагувати на	У разі невизначеності, звертатися по допомогу чи скеровувати пацієнта/клієнта до іншого фахівця сфери охорони здоров'я; у тактовній та зрозумілій	Бути відповідальним при дотриманні вимог безпеки.

	кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.	на проведення заходів фізичної терапії, ерготерапії; особливості впливу стану пацієнта/клієнта та зовнішнього середовища на безпеку проведення заходів; особливості позиціонування та переміщення.	неї; узагальнювати усі результати обстеження і скласти відповідний план професійних дій, враховуючи усі заходи безпеки та протипокази щодо кожної дії; запобігати небезпеці/ризикові, мінімалізувати їх під час фізичної реабілітації, ерготерапії; безпечно використовувати обладнання; надати первинну допомогу при невідкладних станах.	формі реагувати на небезпечні дії колег.	
7.	Здатність провадити професійну діяльність задля відновлення чи підтримки здоров'я пацієнта/клієнта відповідно до загальнонаціональних цінностей та традицій населення України.	Знати основи законодавства України, етичні норми, культурні особливості та традиції сучасного населення України і їх вплив на ставлення людей до питань здоров'я та способу життя; вплив віку, статі, соціального становища та переконань пацієнта/клієнта на фізичну терапію,	Вміти діяти етично, відповідно до законодавства, традицій, релігійних та культурних переконань пацієнта/клієнта та поважати його гідність; забезпечити конфіденційність; аналізувати вербальне та невербальне спілкування пацієнта/клієнта і відповідно	На основі знань медичного права та етичного кодексу спілкуватися з особами та групами осіб різної культурної, етнічної, релігійної та соціальної приналежності; використовувати доступну професійну термінологію та пояснення	Бути відповідальним при дотриманні етичних та юридичних вимог.

		ерготерапію..	діяти.	прийнятні для пацієнта/клієнта та його опікунів/родичів.	
8.	Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів.	Мати спеціалізовані знання про будову тіла людини, її органи та системи; алгоритми надання екстреної долікарської допомоги при невідкладних станах.	Вміти надавати екстрену долікарську допомогу при невідкладному стані.	Пояснити необхідність та порядок проведення заходів екстреної долікарської допомоги. Вміти пояснити недоцільність застосування будь яких заходів нефахівцям.	Нести відповідальність за своєчасність та якість надання екстреної долікарської допомоги.
9.	Здатність шукати шляхи постійного покращення якості фізичної терапії та ерготерапії.	Знати основи менеджменту, принципи науково-доказової практики.	Вміти удосконалювати професійну діяльність відповідно до сучасних науково-доказових даних.	Встановлювати зв'язки для досягнення цілей; спілкуватися вербально та невербально.	Бути відповідальним за дотримання принципу постійного покращення якості реабілітаційних послуг.

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє вивчення розділу «Військово-орієнтованих модулів» підготовки офіцерів запасу, що вивчаються на першому році навчання примірною навчального плану підготовки фахівців першого (освітньо-професійного) рівня:

Результати навчання для модулю «Домедична допомога та медичний захист населення в надзвичайних ситуаціях»:

1. Проводити оцінку стану постраждалих при надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру і в бойових умовах;

2. Вміти надавати домедичну допомогу постраждалим і пораненим при основних невідкладних станах.

3. Ознайомитись з основними принципами медичного забезпечення населення і військ;

4. Засвоїти організацію і порядок проведення лікувально-евакуаційних заходів серед цивільного населення і військ;

5. Вміти надавати домедичну допомогу постраждалим і пораненим в надзвичайних ситуаціях і бойових умовах;

6. Демонструвати вміння надавати долікарську допомогу у невідкладних станах та патологічних процесах в організмі; вибирати методи та засоби збереження життя.

Тема № 1

ПЕРВИННИЙ ОГЛЯД ПОСТРАЖДАЛОГО

1. Навчальна мета:

- 1.1. Ознайомлення студентів з принципами тактичної медицини і домедичної допомоги в умовах бойових дій і при надзвичайних ситуаціях мирного часу.
- 1.2. Навчити студентів проводити первинний огляд поранених і постраждалих.
- 1.3. Засвоєння теоретичних знань та практичних умінь для використання в подальшій практичній діяльності лікаря.

2. Вихідні знання та вміння:

2.2. Знати:

- 1.1. Основні принципи тактичної медицини і домедичної допомоги.
- 1.2. Обсяг домедичної допомоги в залежності зони, у якій вона надається
- 1.3. Склад аптечки медичної загальновійськової індивідуальної.
- 1.4. Медичне оснащення санітарного інструктора роти.

2.3. Вміти:

1. Проводити первинний огляд пораненого за алгоритмом САВС.
2. Проводити повний огляд пораненого «з голови до ніг».
3. Заповнювати медичну документацію (карту пораненого).

3. Питання для самопідготовки:

- 3.1. Склад аптечки АМЗІ.
- 3.2. Основні причини превентивної смерті при надзвичайних ситуаціях та у бойових умовах. Внесок критичних кровотеч в загальний показник смертності.
- 3.3. Огляд пораненого за алгоритмом САВС або КОЛЕСО.
- 3.4. Визначення стану непритомності за шкалою AVPU.
- 3.5. Особливості огляду голови пораненого.
- 3.6. Особливості огляду шиї пораненого.
- 3.7. Особливості огляду грудної клітки пораненого
- 3.8. Особливості огляду живота пораненого.
- 3.9. Особливості огляду ділянки тазу пораненого.
- 3.10. Особливості огляду пахової ділянки
- 3.11. Особливості огляду кінцівок пораненого.
- 3.12. Критичні зони, які підлягають обов'язковому огляду.
- 3.13. Принципи заповнення карти пораненого.

4. Завдання для самопідготовки:

- 4.1. Під час мінометного обстрілу боєць отримав закриту черепно-мозкову травму вибуховою хвилею (контузію). Поранений знаходиться на спині без свідомості, на звертання до нього не реагує, на біль не реагує, дихає, пульс на сонній артерії визначається.
 1. Назвіть обсяг домедичної допомоги у секторі обстрілу.
 2. Оцініть стан потерпілого за шкалою AVPU.
 3. Назвіть обсяг домедичної допомоги у секторі укриття.
 4. У чому полягає алгоритм первинного огляду САВС?
 5. Назвіть послідовність огляду за алгоритмом «з голови до ніг».
- 4.2. Під час виконання бойового завдання поряд з бійцем вибухнула граната. При первинному огляді ліва штанина потерпілого просякнута кров'ю, реагує на біль, пульс на сонній артерії визначається.
 1. Оцініть стан потерпілого за шкалою AVPU.

2. Оцініть стан потерпілого за шкалою САВС.
3. Назвіть обсяг домедичної допомоги у секторі укриття?
4. У чому полягає алгоритм AMPLE?
5. Розкажіть про особливості огляду ділянки тазу.

5. Структура та зміст заняття:

На початку заняття визначається початковий рівень знань студентів за темою. Кожен студент одержує стандартизовані тестові завдання.

Студенти виконують індивідуальні завдання, використовуючи додатки.

Перед студентом ставиться завдання: провести огляд пораненого за алгоритмом САВС, провести повний первинний огляд пораненого «з голови до ніг», визначити стан свідомості пораненого (AVPU), заповнити карту пораненого.

Виконання кожного завдання обговорюється зі студентами.

Оцінюється поточна діяльність кожного студента упродовж заняття, проводиться аналіз успішності студентів, оголошується оцінка діяльності кожного студента і виставляється у журнал обліку відвідувань і успішності студентів. Староста групи одночасно заносить оцінки у відомість обліку успішності і відвідування занять студентами, викладач завіряє їх своїм підписом.

Інформування студентів про тему наступного заняття і методичні прийоми щодо підготовки до нього.

Терміни, параметри, характеристики	Визначення
1	2
Домедична допомога	це невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи.
Особи, які в силу своїх службових обов'язків надають домедичну допомогу потерпілим і пораненим	Парамедик — немедичний працівник, який пройшов спеціальну підготовку з питань надання невідкладної допомоги за 120-годинною навчально-тренувальною програмою при спеціальному навчально-тренувальному центрі і раз на три роки проходить відповідну перепідготовку за 30-годинною програмою. Рятувальник — немедичний працівник, який пройшов спеціальну підготовку з питань надання невідкладної допомоги за 48-годинною навчально-тренувальною програмою при спеціальному навчально-тренувальному центрі і раз на три роки проходить відповідну перепідготовку за 18-годинною програмою. Санітарний інструктор — немедичний працівник, який пройшов спеціальну підготовку з питань надання невідкладної допомоги за 12-годинною навчально-тренувальною програмою при спеціальному навчально-тренувальному центрі і раз на три роки проходить відповідну перепідготовку за 6-годинною програмою.
Екстрена медична допомога	Екстрена медична допомога — це медична допомога, яка здійснюється працівниками системи екстреної медичної допомоги у невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходах, спрямованих на врятування і збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я.
Невідкладний стан людини	Раптове погіршення фізичного або психічного здоров'я, яке становить пряму та невідворотну загрозу життю та здоров'ю людини або оточуючих її людей і

	виникає внаслідок хвороби, травми, отруєння або інших внутрішніх чи зовнішніх причин.
Зони, які формально виділяють на полі бою (або у районі НС)	<ol style="list-style-type: none"> 1. сектор обстрілу (червона зона, зона прямої загрози) – зона прямого обстрілу зі значним ризиком отримання кульового чи іншого поранення. Допомога пораненому надається тільки для усунення критичної кровотечі. 2. сектор укриття (жовта зона, зона непрямой загрози) – місце, захищене від прямого вогню противника елементами природного (пагорби, схили) чи штучного походження (стіни, будинки, захисні інженерні конструкції). Необхідно розуміти, що сектор укриття в умовах бойових дій у будь-який момент може стати сектором обстрілу, тому обсяг домедичної допомоги скорочується; 3. сектор евакуації (зелена зона, зона евакуації/госпіталізації) – місця, пристосовані або обладнані для прийому, сортування поранених і хворих, надання їм домедичної допомоги, лікування і підготовки до подальшої евакуації поранених, які цього потребують.
Обсяг домедичної допомоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. в секторі обстрілу: переведення з положення на спині в стабільне положення; тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі (шия, кінцівки); 2. в секторі укриття: контроль зупинки кровотечі, первинний огляд пораненого (визначення ознак життя), швидке обстеження з ніг до голови (пошук наявних пошкоджень), при необхідності – тимчасова зупинка кровотечі, якщо вона не була зупинена раніше (голова, тулуб), відновлення прохідності верхніх дихальних шляхів, герметизація ран грудної клітини (при пневмотораксі), підготовка до транспортування пораненого в безпечну зону; 3. в секторі евакуації (МІР): контроль зупинки кровотечі, повторний огляд пораненого, детальне обстеження з ніг до голови (пошук наявних пошкоджень), накладання пов'язок на рани кінцівки і тулуба, фіксація переломів та шийного відділу хребта, надання домедичної допомоги під час транспортування пораненого до лікувального закладу (лікаря).
Зміст аптечки АМЗІ військовослужбовця (аптечка ІАК стандарт НАТО)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повітровод назофарингеальний 2. Декомпресійна голка 3. Турнікет С.А.Т. 4. Оклюзивні наліпки 5. Бандаж ізраїльський (або ППІ) 6. Кровозупинна марля (Combat Gauze) 7. Атравматичні ножиці 8. Оглядові медичні рукавиці 9. Пластир 10. Маркер 11. Гель стерильний (для повітровоуду) 12. Анальгетик та антибактеріальний засіб.
Склад наплічної сумки санітарного інструктора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Джгути САТ 2. Шини SAM 3. Витягуюча шина Kendrick 4. Стискуючі бандажі 5. Абдомінальний стискуючий бандаж 6. Ларингоскоп 7. Трахеостомічна трубка 8. Надгортанний повітровід I-gel 9. Назофарингіальний повітровід 10. Орофарингіальний повітровід 11. Мішок Амбу 12. Фонендоскоп 13. Голка для декомпресії 14. Плевральна дренажна трубка

	15. Хірургічний шовний набір 16. Пов'язка гідрогелева для опіків
Структура смертності в умовах бойових дій	31% – проникаюче поранення голови; 25% – тяжке поранення чи травма тулубу, що не підлягає лікуванню за допомогою хірургічного втручання; 10% – травма, що потенційно підлягає лікуванню за допомогою хірургічного втручання; 9% – крововтрата із ран після відриву кінцівок; 7% – тяжка політравма, отримана внаслідок вибуху; 5% – напружений пневмоторакс; 1% – проблеми з прохідністю дихальних шляхів; 12% інші ускладнення і тяжкі травми. 5% – смертей трапляються під час евакуації з поля бою до медичних закладів і пов'язані переважно з рановими інфекціями і ускладненнями від шоку
Причини смерті на полі бою, яким можна запобігти (превентивні) 7-15% від усіх причин смерті на полі бою.	<ol style="list-style-type: none"> 1 Критична кровотеча – 60% 2 Напружений пневмоторакс – 33% 3 Порушення прохідності дихальних шляхів – 6%
Алгоритм огляду пораненого САВС	<p>С - критична кровотеча (Critical bleeding) Здійснюється пошук джерел критичної кровотечі з наступним накладанням турнікету або джгута. Як правило критична кровотеча виникає при пошкодженні артерій середнього і великого діаметру. Кровотеча при травматичній ампутації кінцівок завжди є критичною. Ознаки критичної кровотечі: витікання крові з рани струменем, пляма крові на літньому одязі діаметром 20 см і більше, на зимовому одязі пляма будь-якого діаметру є ознакою критичної кровотечі.</p> <p>А – прохідність дихальних шляхів (Airway) На цьому етапі визначають наявність дихання у пораненого за правилом «чую, бачу, відчуваю», прохідність дихальних шляхів, виконують прийом Сафара для відкриття дихальних шляхів, переводять пораненого у бокове положення, встановлюють назофарингеальну трубку.</p> <p>В – дихання (Breathing) Визначається частота дихання, наявність проникаючих поранень грудної клітки, симптоми напруженого пневмотораксу (задишка більше 30 за хв, наповнення шийних вен, зміщення трахеї у здоровий бік, випинання міжреберних проміжків, та ін.) При необхідності проводиться голкова декомпресія, накладання оклюзійних пов'язок на грудну клітку.</p> <p>С – кровообіг (Circulation) Визначається пульс на магістральних судинах (сонна артерія) і встановлюється його частота. Проводиться тест наповнення капілярів: при натисканні на нігтьову пластинку її рожевий колір повинен відновитися не менш, ніж за 2 с., визначається колір шкіли та видимих слизових.</p>
Алгоритм огляду пораненого КОЛЕСО	<p>К – КРОВОТЕЧІ небезпечні</p> <p>О – ОГЛЯД ДИХАЛЬНИХ шляхів</p> <p>Л – ЛЕГЕНІ (проникаючі поранення, симптоми пневмотораксу)</p> <p>Е – ЕФЕКТИВНІСТЬ дихання</p> <p>С – СЕРЦЕ (пульс на магістральних судинах)</p> <p>О – ОГЛЯД ВСЬОГО ТІЛА з голови до ніг + оцінка свідомості + Обігрів</p>
Оцінка свідомості за шкалою AVPU	<p>А – ALERT – повністю у свідомості, може самостійно ходити.</p> <p>В – VOICE – реагує на голос</p> <p>Р – PAIN – реагує на біль</p> <p>U – UNRESPONSIVE – Не реагує тобто повністю без свідомості</p> <p>Результат заносять у карту пораненого.</p>

<p>Алгоритм AMPLE</p>	<p>Застосовується при вторинному огляді на шляхах евакуації: A - Allergy – алергія; M - Medication currently used – медикаменти, що постраждали постійно приймає; P - Pregnancy / Past history – вагітність/попередні захворювання; L - Last Meal - останній прийом їжі; E - Environment / Event - механізм травми.</p>
<p>Алгоритм MARCH</p>	<p>Застосовується для оцінки стану потерпілого як при первинному, так і при вторинному огляді: M – Massive Bleeding, масивна кровотеча; A – Airway, дихальні шляхи; R – Respiration, дихання; C – Circulation, кровообіг; H – Head injury / Hypothermia, черепно-мозкова травма / гіпотермія. Наявність чи відсутність.</p>
<p>Тактична екстрена медична допомога (ТЕМД)</p>	<p>Тактична екстрена медична допомога (ТЕМД)(ТЕСС - Tactical Emergency Casualty Care) – це золотий стандарт надання допомоги пораненим в умовах бойових дій. Програма спрямована на зниження кількості превентивних смертей на полі бою серед поранених. Мета програми: 1. Знаходження рівноваги між можливими та наявними загрозами, що можуть виникнути в цивільних умовах; 2. Надання допомоги безпосередньо на місці або поблизу отримання поранень; 3. Зменшення ризиків для медичного персоналу.</p>
<p>Фази надання екстреної медичної допомоги(ЕМД) при ТЕМД</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Допомога в умовах дії прямої загрози (ПЗ). Поділяється на наступні частини: <ul style="list-style-type: none"> - витягання/винос постраждалих; - контроль кровотечі; - забезпечення прохідності дихальних шляхів; - іммобілізація хребта. 2. Допомога в умовах дії непрямой загрози (НПЗ). Особливості: <ul style="list-style-type: none"> - роззброєння постраждалого; - контроль масивної кровотечі; - дихання; - інфузійна терапія; - профілактика гіпотермії. 3. Евакуація/госпіталізація. Особливості: <ul style="list-style-type: none"> - дихальні шляхи. Контроль прохідності дихальних шляхів; - дихання. Контроль частоти дихання; - кровотеча. Контроль зупинки кровотечі; - внутрішньовенний доступ і інфузійна терапія; - профілактика гіпотермії; - моніторинг (капнографія, пульсоксиметрія); - повторний огляд та повторне сортування (огляд постраждалих з голови до ніг); - знеболювання і антибіотики (якщо необхідно); - опіки (якщо були наявні при первинному огляді); - додаткові пріоритети (підготовка до транспортування, підтримання постійного контакту).

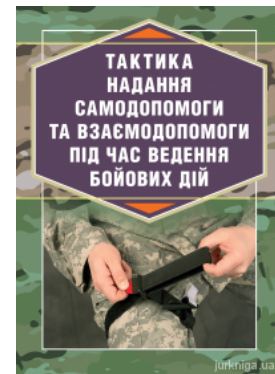
Книги, які можуть вас зацікавити

Тактична медицина.
Навчальний посібник

Тактична допомога
пораненим на полі бою.
Курс бойового медика

Тактика надання
самодопомоги та
взаємодопомоги під
час ведення бойових
дій

Зброя масового
ураження та захист від
неї. Навчальний
посібник

Підручник виживання в
екстремальних
ситуаціях. Досвід
спеціальних підрозділів
світу

Вживання. Довідковий
матеріал для
проведення занять в
Збройних силах України

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт →](#)